

**GUAM ÉS AZ ÉSZAKI-MARIANA-SZIGETEK HELYZETE ÉS SZEREPÜK
A CSENDES-ÓCEÁNI TÉRSÉG BIZTONSÁGÁBAN****STATUS OF GUAM AND THE COMMONWEALTH OF THE NORTHERN MARIANA ISLANDS –
AND THEIR ROLE IN THE SECURITY OF THE PACIFIC OCEAN**

A cikk két csendes-óceáni amerikai szigetterületet mutat be: Guamot és az Északi-Mariana-szigeteket, melyek bár ugyanazon a szigetláncon helyezkednek el, mégis más alkotmányos kapcsolatban állnak az Egyesült Államokkal.

A szerző áttekinti a szigetek történetét a gyarmatosítás korától a XXI. századig, leírja szigetek lakosainak az alkotmányos kapcsolat fejlesztéséért folytatott törekvését, és a szigetek stratégiai jelentőségét a Csendes-óceán nyugati medencéjében. A publikáció bemutatja annak a több éves folyamatnak a lépéseit és lehetséges következményeit, melynek során az amerikai fegyveres erők – a változó stratégiai érdekeknek megfelelően – jelentős katonai fejlesztést indítottak be Guam szigetén.

The article describes two american insular areas in the Pacific: Guam and the Northern Mariana Islands, which, although situated on the same island chain, has a different constitutional relationship to the United States.

The author reviews the history of the islands from the colonial age to the twenty-first century, describes the efforts of the people of the islands to improve the constitutional relationship, and the strategic significance of the islands in the western Pacific basin. The publication presents the steps and the possible consequences of a multi-year process, in which the U.S. armed forces have launched a major military development on the island of Guam - according to the changing strategic interests.

Az a tény, hogy az Egyesült Államok területe nem csak az észak-amerikai kontinensen terül el, viszonylag közismert – Hawaii, Puerto Rico, sőt az Amerikai Virgin szigetek a példák erre. Arról azonban talán hajlamosak vagyunk megfeledkezni, hogy e nagyobb és ismert területeken túl, milyen más, kisebb, ugyanakkor stratégiaileg rendkívül fontos szigetekkel rendelkezik az USA.

Az alábbi cikk a Csendes-óceán keleti medencéjében fekvő, kulcsfontosságú szigetlánc, a Mariana-szigetek helyzetét mutatja be, történelmi-politikai és a térség biztonságában betöltött helyzete szempontjából.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

SZABÓ Máté Csaba

Budapest, 2013.
6. évfolyam 4. szám

A Mikronéz szigetvilágban található Mariana szigetek, csak földrajzi kategória, politikailag két különböző alakulatot alkotnak: Guamot, mely az Egyesült Államok bekebelezetlen külbirtoka, és az Északi-Mariana-szigeteki Közösséget, (*Commonwealth of the Northern Mariana Islands*), mely szabad akaratából került az USA szuverenitása alá. A két terület fejlődése mind történelmileg, mind politikailag különböző volt a huszadik században. Először vizsgáljuk meg Guamot!

GUAM

A szigetlánc legdélibb fekvésű és egyben legnagyobb tagja a harminc mérföld hosszú és tíz mérföld széles Guam, melyet erősen erodált vulkanikus kőzetek építenek fel.¹ A szigetcsoportot a spanyol uralkodó szolgálatában álló portugál Ferdinand Magellán fedezte fel 1521-ben, elnevezve azokat Ladrones-szigeteknek, majd továbbhajózott nyugati irányba – felfedezve a Fülöp-szigeteket.² Manila 1571-es megalapításától fontos forrása volt a távol-kelet kincseinek, ezért lényegessé vált az odavezető út biztosítása. A bennszülött csamorro törzsek által lakott Guam jelentőségét az elhelyezkedése adja, mivel fontos megálló volt a Kína és Mexikó közötti kereskedelmi útvonalon.

Guamon a spanyolok először 1665-ben jelentek meg, mint telepések és térítők, Habsburg Mária Anna régensnő tiszteletére átnevezve a szigeteket Mariana-szigeteknek.³ A Mariana-szigetek központja már ekkor Guam lett, a telepések az őslakosok legnagyobb települését Hagåtña-t szállták meg.⁴ Az őslakosokat brutálisan leigázták, melynek eredményeképpen brutális népességcsökkenés következett be a század végére. A bennszülöttek helyére Fülöp-szigeteki munkások érkeztek.⁵ A szigeteket a Mexikóvárosban székelő Új-Spanyolország alkirályságból igazgatták, mint Spanyol Kelet-Indiák

¹ Gruber László: Ausztrália, Óceánia és az Antarktisz természeti földrajza, Dialóg Campus Kiadó, 2003, 155

² The Times Atlas - Felfedezések, Felipe Fernández Armesto (szerk.) Budapest, Akadémiai Kiadó, 1993, 166

³ Szilágyi Ágnes Judit: A spanyol gyarmatbirodalom, In.: Poór János (szerk.): A kora újkor története, Budapest, Osiris 2009, 401

⁴ A város nevének, mely a mai napig fővárosként funkcionál, bennszülött nevéből adódóan több átirása is létezik: spanyol: Agaña, angol: Agana, napjainkban a csamorro Hagåtña nevet használják.

⁵ Arnold Leibowitz: Defining Status: A Comprehensive Analysis of United States Territorial Relations, Springer; 1989, 522

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

SZABÓ Máté Csaba

Budapest, 2013.
6. évfolyam 4. szám

többi tagját: a Fülöp-szigeteket, a Karolina-szigeteket és a mai Palaut. A kereskedelmi flották, melyek selymet, fűszereket, porcelánt szállítottak Manila és Acapulco között, százötven éven keresztül biztosították a sziget jólétét.⁶ Azonban a mexikói forradalom, majd az abból következő függetlenség (1821) után a Fülöp-szigetéről induló hajók, már nem a Csendes-óceán felé hajóztak, így az itt fekvő szigetek jelentősége csökkent.⁷ Ezt követően a bálnavadászok kedvelt kikötőjévé vált a sziget, elsősorban annak védett kikötője miatt.

Ugyanakkor az amerikai stratégák hamarosan felfigyeltek a szigetet elhelyezkedésére, így amikor 1898-ban kitört a spanyol-amerikai háború, a haditengerészet azonnal elfoglalta azt. Érdekes, hogy az ugyanabban az évben megkötött Párizsi Békeszerződés értelmében a Mariana-szigetek közül csak e legnagyobb került az Egyesült Államok birtokába.⁸ Ezzel a döntéssel megszakadt a szigetek politikai integritása, melynek következményei máig hatnak.

A sziget igazgatását McKinley elnök egy mindössze kétmondatos elnöki utasításban Department of the Navy-re bízta: *The island of Guam in the Ladrones is hereby placed under the control of the Department of the Navy. The Secretary of the Navy will take such steps as may be necessary to establish the authority of the United States and to give it necessary protection and government.*⁹ Ezzel a haditengerészettől érkező kormányzók szinte korlátlan hatalmat kaptak, és minden tekintetben az amerikai fegyveres erők érdekeit helyezték előtérbe.¹⁰ A haditengerészeti vezetést gyakran kritizálták azzal, hogy a kormányzók úgy irányítják a szigeteket, mintha egy hadihajó vagy haditengerészeti létesítmény lenne, nem pedig egy civilek által lakott terület.¹¹ Ugyanakkor megindult a sziget kb. 10.000 lakosának erőltetett asszimilálása is az amerikai nyelvi, kulturális értékek mentén, felszámolva az évszázados spanyol és csamorro örökséget.¹² A bíróságok is az amerikai rendszert és jogot követték, amely a szigetlakóknak idegen volt.¹³ Az amerikaiak, csakúgy mint a spanyolok nem érdeklődtek a helyi hagyományok, kultúra, gondolkodás iránt, a területre, mint geopolitikai jelentőségű helyszínre tekintettek, melynek *mellesleg* vannak lakosai is.

Sem a közigazgatást biztosító szervezeti törvény (*organic act*), sem az amerikai állampolgárság megadása nem került fel, a katonai kormányzók ellenálltak bármiféle civil kormányzati tervnek. Mindössze egy tanácsadói szintű szervezet hoztak létre 1917-ben a legprominensebb szigetlakókból kiválasztva, Guam Congress néven, ám ennek nem volt döntési joga.¹⁴ Ugyanakkor jelentős katonai fejlesztések a haditengerészeti kikötőt leszámítva nem történtek a szigeten, a stratégiai helyzetből adódó lehetőségeket a szigeten nem használták ki, az csak egy periférikus megállóként funkcionált az amerikai hadihajóknak.

A térségben szintén érdekelt japán császárság 1941. december 8-án a szomszédos Északi Mariana-szigetéről indított támadásával elfoglalta a gyengén védett szigetet, mely közel két és fél éven át japán megszállás alatt állt. Ezzel Guam lett az egyetlen olyan lakossággal rendelkező amerikai terület, melyet ellenséges haderő egy időre elfoglalt.¹⁵

A szigetek igazgatására felállították a *Guam Minseibu*-t, mely olyan polgári igazgatási szervezet volt, melynek tevékenységi köre három területre terjed ki: a rend és japán uralom fenntartása, a japán nyelv és kultúra terjesztése, illetve a sziget gazdasági fejlesztése – elsősorban a japán hadiipari igényeknek megfelelően. Az erősen rasszista japán felfogás alsóbbrendűnek tekintette a sziget ekkor 20.000 fő körülire tehető csamorro lakosságát, ezért az iskolarendszeren ke-

⁶ <http://www.bisitaaguam.com/episodes/23/body.html> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

⁷ Semsey Viktória: Spanyolország és Latin Amerika 19-20. századi rövid története, Budapest, L'Harmattan, 2008, 117

⁸ http://avalon.law.yale.edu/19th_century/sp1898.asp - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

⁹ Executive Order 108-A: http://en.wikisource.org/wiki/Executive_Order_108-A - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹⁰ <http://guammedia.com/american-style-colonialism/#toc-americas-colonial-rhetoric> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹¹ Nem véletlenül hívták a területet USS Guamnak, vagyis egy hadihajóra jellemző prefixummal jeleztek a sziget helyzetét.

¹² Erről szóló kormányzói utasítások: <http://www.pacificdigitalibrary.org/cgi-bin/pdl?e=d-000off-pdl--00-2--0-010---4-----0-1--10en-50--20-text--00-3-1-00bySR-0-0-000utfZz-8-00&a=d&cl=CL1.5&d=HASH01e9c1405f475e45fc63f56e.52> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹³ http://www.justice.gov/gu/SuperiorHistory/hist_05.html - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹⁴ Gutierrez, Hannah M. T. Guam's Future Political Status: An Argument for Free Association with U.S. Citizenship, *Asian-Pacific Law & Policy Journal* 4 2003, 127

¹⁵ John Keegan: A második világháború, Európa, Budapest 2003, 438

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

SZABÓ Máté Csaba

Budapest, 2013.
6. évfolyam 4. szám

resztül igyekezett erőltetett japánosítási politikát folytatni a fiatalabbak körében, a munkaképes korú szigetlakókat pedig a japán ipari tevékenység kiszolgálására rendelték.¹⁶ 1943 végére, ahogy közeledett a csendes-óceáni front, úgy lett egyre keményebb az elnyomás a japán fél, és az ellenállás a helyi erők részéről. 1944-re az állandó atrocitásoknak kitett és végül nagyszámban koncentrációs- és munkatáborokba hurcolt helyiek bizalmát végleg elvesztették a japánok.¹⁷

A sziget elleni amerikai támadást megelőző többnapos tüzérségi előkészítés és bombázás rendkívül súlyos károkat okozott a sziget infrastruktúrájában, épületeiben – a főváros közel teljes egészében elpusztult –, így a felszabadulás után komoly újjáépítési programot kellett hirdetni. A sziget visszafoglalását a csamorrók valódi felszabadulásként élték meg, egyben ez megerősítette sokuk lojalitását az Egyesült Államokhoz. Ugyanakkor a háború után visszaállított haditengerészeti igazgatás kiábrándulást okozott, és ismét előkerültek a korábban megoldatlan kérdések, mint a sziget önkormányzatisága, illetve az állampolgárság.¹⁸ Mivel a washingtoni kormányzat is érzékelte a helyi követeléseket, melyeknek súlyt adtak az állandó megmozdulásokról szóló sajtótudósítások, ezért 1949-ben területet a Secretary of the Navy -től a Secretary of the Interior-hoz rendelték.¹⁹

1950-re a Kongresszus elfogadta a Guam Organic Actet, így a sziget végre szervezeti törvényhez jutott, és megkezdhetett a polgári közigazgatás kiépítése.²⁰ A jogszabály, csakúgy mint a korszakban kiadott hasonló szervezeti törvények (Amerikai-Szamoán vagy a Karib-területeken), jelentős előrelépést jelentett az alkotmányosság felé, és meghatározta az állampolgári jogokat is, ugyanakkor az elnök által kinevezett Kormányzó kezében is lényeges jogköröket hagyott.²¹

A jogszabály elkülönítette a hatalmi ágakat, így végre létrejött az egykamarás 21 tagú választott törvényhozás (*Guam Legislature*),²² a végrehajtó hatalmat vezető, az elnök által kinevezett kormányzó,²³ és felállt a független bírósági rendszer is.²⁴ Az egyik leglényegesebb előrelépés az állampolgársággal kapcsolatban történt: a sziget lakosai végre magkapták az állampolgárságot.

A hatvanas években a szomszédos Mariana-szigeteken igen komoly igény mutatkozott, arra, hogy visszaállítsák a spanyol-amerikai háború előtti egységes állapotot, vagyis ne kezeljék külön a szigetlánc legnagyobb tagját a többi apró szigettől, hogy a csamorrók végre ne legyenek két külön igazgatási területre szétszórva, ha mindkettőt ugyanaz az állam felügyeli. Ennek ellenére a Guamón élők, akiknek ekkor már csak kevesebb, mint 40% csamorró, a többi lakos fehér, ázsiai, filippínó és keverék, vagyis mindazok, akiknek nem volt szempont az őslakosok egysége; továbbá (mint utóbb kiderült, jelentős részben amerikai sajtóorgánumok nyomán) féltették kedvező adózási kondícióikat, az 1969-ben rendezett népszavazáson elvetették a két terület egyesülését.²⁵

Érdekes módon a hatvanas évektől a Guammal és a karib-tengeri Virgin-szigetekkel kapcsolatos szövetségi törvényhozás több esetben is együtt haladt. 1968-ban a Kongresszus jogszabályt fogadott el, hogy – hasonlóan a Virgin-

¹⁶ Wakako Higuchi: The Japanisation Policy for the Chamorros of Guam, 1941-1944, In.: Journal of Pacific History 36, no.1 (June 2001). http://www.hawaii.edu/hivandaids/The_Japanisation_Policy_for_the_Chamorros_of_Guam,_1941-1944.pdf - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹⁷ Jesse K Souki: The Forgotten Heroes: Reparations for Victims of Occupied Guam During WWII, Seattle Journal for Social Justice: 2012 Vol. 1: Iss. 3, Article 54

<http://digitalcommons.law.seattleu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1419&context=sjsj> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹⁸ Gutierrez, Hannah M. T. Guam's Future Political Status: An Argument for Free Association with U.S. Citizenship, Asian-Pacific Law & Policy Journal 4 2003, 129-130

<http://www.archives.gov/federal-register/codification/executive-order/10077.html> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

²⁰ Jelenleg hatályos állapotban: Guam Organic Act: <http://www.guamcourts.org/CompilerofLaws/GCA/OrganicAct/Organic%20Act.PDF> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

²¹ Jon M. Van Dyke, Carmen D. Amore-Siah, and Gerald W. Berkeley-Coats, "Self-Determination for Non-self-governing Peoples and for Indigenous Peoples: The Cases of Guam and Hawaii," University of Hawai'i Law Review 18, no. 2 1996

<http://guamlegislature.com/index.htm> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

<http://governor.guam.gov/> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

http://www.justice.gov/gu/SuperiorHistory/hist_06.html - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

²⁵ Arnold Leibowitz: Defining Status: A Comprehensive Analysis of United States Territorial Relations, Springer, 1989, 528

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

SZABÓ Máté Csaba

Budapest, 2013.
6. évfolyam 4. szám

szigetekhez – a kormányzói tisztséget válasszák, és ne az elnök jelölje ki.²⁶ 1972-ben – a karib-tengeri szigetekkel együtt – Guam is megkapta a jogot, hogy delegátat küldhessen a Kongresszusba.²⁷

1976-ban – mivel a Virgin-szigeteken is nehézkesen zajlott az alkotmányozás – egy ottani kezdeményezés nyomán Guamon is megindulhatott az alkotmányozás, melyet a Guam Organic Act felváltására terveztek.²⁸ Lényeges megemlíteni, hogy a szomszédos Észak-Mariana-szigetek éppen ebben az évben ért el alapvető változásokat az Egyesült Államokhoz fűződő kapcsolatában: létrejött a társulás (*Commonwealth*) a két terület között. Guam számára mindez mintaképpént szolgált a jövővel kapcsolatban. Hogy tisztázzák a Guam jövőjével kapcsolatos víziókat, a kormány több bizottságot is felállított, hogy előkészítsen egy népszavazást a sziget jövőjével kapcsolatban, másrészt, hogy az tájékoztassa a választópolgárokat az egyes lehetőségek következményeiről. Az 1976-ban megrendezett népszavazáson a választók 51%-a az „*Improved status quo*” – vagyis a fennálló kapcsolat továbbfejlesztése mellett voksolt.²⁹

Ennek jegyében egy újabb bizottságot állítottak fel, a *Commission on Self-Determination*t, melynek az lett volna a feladata, hogy az alkotmány és önrendelkezés kérdéseit tisztázza.³⁰ Ezzel szemben e bizottság tagjait alkotó politikusok között azonnal éles vita támadt, mely nem is a két ország közötti kapcsolatról szólt, hanem arról, hogy kit illet meg az önkormányzatiság. Mivel az ENSZ dokumentumok, és a Párizsi békeszerződés IX. pontja is csak „*native inhabitants*”-eket, vagyis őshonos bennszülötteket említ, ezért többen úgy érveltek, hogy kizárólag a csamorrókat illeti meg az önrendelkezés, és a szigetre később érkezett bevándorlókat (a lakosság kb. 60%-át) nem. Ezzel egy újabb kérdés merült fel, mely az Egyesült Államokhoz való viszony mellett az elmúlt harminc év guami belpolitikát meghatározó kérdéssé vált: vagyis kik tekinthetők a sziget lakosainak, így az önrendelkezési jog birtokosainak.³¹

Hogy megértsük a kérdést, mely immáron több évtizede megosztja a szigetet, ismernünk kell annak etnikai hátterét. A 2010-es népszámlálás adatai szerint Guamban 159.358 ember él, ám csak megközelítőleg 84.000 lakos született a szigeten, a lakosság jelentős része tehát betelepülő és bevándorló. A betelepülők azok az amerikai állampolgárok, akik az amerikai kontinensről érkeztek (kb. 25.000); a bevándorlók, pedig a Fülöp-szigeteki, hawaii-i, ázsiai, és óceániai felmenőkkel rendelkező honosított állampolgárok (kb. 20.500). Emellett további közel 30.000 tartózkodási engedéllyel rendelkező, nem amerikai állampolgár is él a szigeteken, így a kevesebb, mint 60.000 csamorró etnikumú lakos kisebbségbe szorult.³²

Az alapvető probléma az, hogy e kisebbségben lévő csamorrók nem adják fel az önrendelkezési-, továbbá az alkotmány megfogalmazásának jogát, (melyben bizonyos többletjogokat is maguknak tartanak fenn), ám amikor az alkotmányról írnak ki népszavazást, akkor azt a többségi választók – a bevándorlók – elutasítják a szigetlakók közötti differenciálást.³³

Bár a Guam Commonwealth Actet többször (1988-ban,³⁴ 1989-ben,³⁵ 1991-ben,³⁶ 1993-ban³⁷ és 1995-ben³⁸ végül 1997-ben³⁹) is bemutatták a Kongresszusban, mindannyiszor elhalt, mert sohasem kapott megfelelő számú támogatót.

²⁶ <http://uscode.house.gov/statutes/1968/1968-090-0497.pdf> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

²⁷ <http://uscodebeta.house.gov/statutes/1972/1972-092-0271.pdf> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

²⁸ <http://uscode.house.gov/statutes/1976/1976-094-0584.pdf> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

²⁹ Robert F. Rogers: Guam's quest for political identity, In: Pacific Studies, Vol. 12, No. 1. (1988) 55

³⁰ http://202.128.4.46/Public_Laws_15th/PL%2015-128.pdf - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

³¹ Jon M. Van Dyke, Carmen D. Amore-Siah, and Gerald W. Berkeley-Coats: Self-Determination for Non-self-governing Peoples and for Indigenous Peoples: The Cases of Guam and Hawai'i, University of Hawai'i, Law Review 18, no. 2 (Summer/Fall 1996)

³² 2010 Census Guam Detailed Cross Tabulations: Table 1-5. Citizenship, Year of Entry, and Sex by Ethnic Origin or Race: 2010 <http://www.bsp.guam.gov/images/stories/census/2010xtab1v2.xls> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

³³ Robert F. Rogers: Guam's quest for political identity, In: Pacific Studies, Vol. 12, No. 1. (1988) 58

³⁴ <http://www.govtrack.us/congress/bills/100/hr4100> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

³⁵ <http://www.govtrack.us/congress/bills/101/hr98> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

³⁶ <http://www.govtrack.us/congress/bills/102/hr98> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

³⁷ <http://www.govtrack.us/congress/bills/103/hr1521> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

³⁸ <http://www.govtrack.us/congress/bills/104/hr1056> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

³⁹ <http://www.govtrack.us/congress/bills/105/hr100> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

SZABÓ Máté Csaba

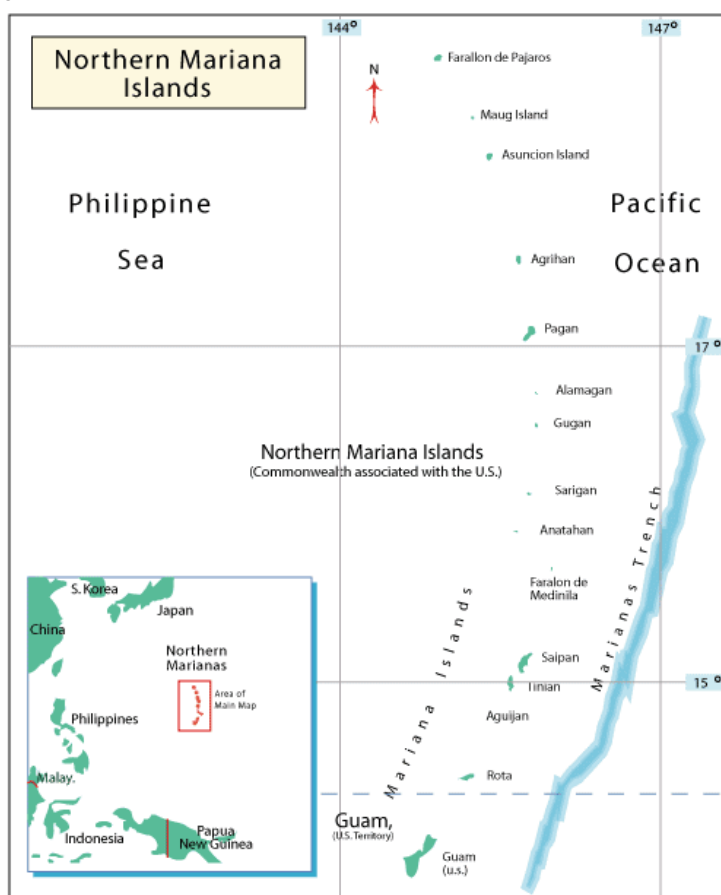
Budapest, 2013.
6. évfolyam 4. szám

Azzal, hogy a tervezett Commonwealth Act különbséget kíván tenni a sziget lakosai, azaz már amerikai állampolgársággal bíró személyek között, tulajdonképpen lehetetlenné tette annak kongresszusi elfogadását, mivel a washingtoni politikusok így kizárták ennek lehetőségét. Mivel az önrendelkezési jog kérdésében nem tudnak megegyezni a területen, így a sziget és az Egyesült Államok közötti kapcsolat újradefiniálása is egyre késik.

Egyesült Államok által uralt területek közül, melyek az ENSZ gyarmati listáján szerepelnek, éppen Guam az, mely a legélesebben követeli a gyarmati státuszának megszüntetését, ehhez elsősorban a szigeten szükséges egy kiegyezés a csamorrók és a többségi társadalom között.⁴⁰ Ugyanakkor ez a belső megosztottság az USA számára előnyös pozíciókat biztosít, mivel így a stratégiaileg továbbra is kulcsfontosságú területhez való hozzáférést és az azzal való rendelkezést nem korlátozza semmi. Az ENSZ Közgyűlésének felhívásainak ellenére érdemi elmozdulás nem történt e kérdésben.⁴¹

AZ ÉSZAKI-MARIANA SZIGETEK

Mint a korábbiakból egyértelművé vált, az Északi-Mariana-szigetek képzik mindazokat az apróbb szárazulatokat, melyek Guamtól északra helyezkednek el. A tizenhat sziget közül mindössze hármat laknak permanensen, ám a lakosság legnagyobb része Saipan szigetén él.⁴²

⁴⁰ Robert Aldrich: The Last Colonies, Cambridge University Press 1998, 40

⁴¹ General Assembly GA/SPD/505 <http://www.un.org/News/Press/docs/2012/gaspd505.doc.htm>

⁴² Robert Aldrich: The Last Colonies, Cambridge University Press 1998, 283

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

SZABÓ Máté Csaba

Budapest, 2013.
6. évfolyam 4. szám

Mint korábban említésre került, a szigetlánc története a spanyol-amerikai háború után vált szét, mivel csak Guam került amerikai tulajdonba. A Mariana-szigetek többi tagja ugyan Spanyolország birtokában maradt, de mivel az immár európai hatalommá zsugorodott monarchia azokat védeni nem tudta, 1899-ben azokat inkább eladta a Német Császárságnak Palauval és a Karolina szigetekkel együtt.⁴³ E szigetek – akár a többi csendes-óceáni német gyarmat – a német „világpolitika” eszközei voltak, melyek a civilizáció terjesztését szolgálták. Ez azonban sokkal inkább retorikai fordulat volt, semmint a valóság, hiszen a német császárság által birtokolt csendes-óceáni területeken (azaz Német-Új-Guineán, Vilmos császár földön, a Bismarck szigeten, Kelet- és Nyugat Karolinán, Nyugat-Szamoán és a Mariana-szigeteken) kevesebb, mint 2.000 fehér ember élt 1913-ban.⁴⁴

A csendes-óceáni térség feletti uralomért több hatalom is versengett, köztük a rohamosan ipari fejlődést felmutató Japán, mely 1902-ben szövetségi szerződést kötött Nagy-Britanniával.⁴⁵ Ennek a szerződésnek értelmében – melyet érdekes módon még a cári Oroszország terjeszkedésének visszaszorítására hoztak – 1914. augusztus 2-án hadat üzent a központi hatalmaknak, és 1914 őszére elfoglalta az e térségben található német szigeteket.⁴⁶

A világháború alatt a két korábbi szerződő fél megegyezett, hogy a csendes-óceáni szigeteken a háború után Japán fogja fenntartani a rendet.⁴⁷ A Versailles-i Békeszerződés rendelkezett arról, hogy Japán védelmi feladatként megkapja az Egyenlítőől északra fekvő német szigetgyarmatokat, mint C mandátumot.⁴⁸ A szigetek nem elsősorban ipari termékek felvevőpiacaként volt fontos Japán számára (mint Kína, illetve Mandzsúria), hanem sokkal inkább katonai szempontból, – ezt egy japán belső tengerészeti memorandum is megfogalmazta: [a szigetek] „fontos bázisok lehetnek, amelyek kapcsolatot teremtenek Japán és a csendes-óceáni térség, a Fülöp-szigetek, Új Guinea, és Borneó felé... [ezért] kapuként szolgálhatnak a déli régió kincsesbányái felé.”⁴⁹ Az észak-déli Marina szigetlánc, és délre a rá merőleges Karolina-szigetek, tehát mint természetes stratégiai védvonalak szolgálták a Japán-szigetek védvonalát, másfelől terjeszkedését is biztosították.⁵⁰

Miután Japán kiterjesztette szuverenitását e szigetekre, nagyarányú japánosítási és betelepítési politika vette kezdetét, melynek központja éppen az Északi-Mariana-szigeteki Saipan volt.⁵¹ A japán, koreai, és kínai betelepülők mellett alig néhány ezer őslakos csamorró élt a szigeten, akiknek semmi befolyásuk nem volt a helyi japán kormányzatra. A japán korszakban jelentős infrastrukturális és egészségügyi fejlesztések indultak meg a szigetekeken, melyeknek gazdasági hátterét a cukornád termelése és feldolgozása adta, de ezek természetesen a japán érdekeket szolgálták.⁵² E szigeteknek további jelentőségét a foszfátkitermelés adta, amelyet a műtrágyák és robbanószerek gyártásában használtak.⁵³

A Japán biztonságát azonban súlyosan veszélyeztette a szigetlánc legdélibb tagja, Guam, mely amerikai kézben volt, így alig néhány órával a Pearl Harbor elleni támadás után, a Saipan-szigetéről indított erők megszállták és elfoglalták a szigetet. Szemben az Északi Mariana-szigeteki csamorrókkal, akiket japán alattvalóként kezeltek a japánok, a guami csamorrókat, mivel megszállt ország lakosai voltak, számos atrocitás érte. Ennek következtében egy igen komoly ellentét alakult ki a korábban geográfiailag megosztott, de kulturálisan és nemzetfelfogásuk tekintetében egységes őslakosok között, mivel a guami csamorrók kollaboránsnak tekintették az északiakat, akik együttműködnek az elnyomókkal.⁵⁴

⁴³ Charles Sellers-Henry May-Neil R. McMillen: Az Egyesült Államok története, Maecenas, 1995, 251

⁴⁴ Németh István: Németország története - Egységtől az egységig, Aula Kiadó, Budapest, 2003

⁴⁵ Egedy Gergely: Nagy Britannia története, Aula Kiadó Budapest, 1998, 67

⁴⁶ Németh István (szerk.): 20. századi Egyetemes történet II. – Európán kívüli országok, Osiris, Budapest, 2006, 54 és John Keegan: Az első világháború, Európa Kiadó, Budapest 2010, 329

⁴⁷ Conrad Totman: Japán története, Osiris, Budapest, 2006, 575

⁴⁸ Kovács Péter: Nemzetközi Közjog, Osiris, Budapest, 2006, 215

⁴⁹ Conrad Totman - Japán története, Osiris, Budapest, 2006, 574

⁵⁰ John Keegan: A háborús felderítés, Európa Kiadó, Budapest 2005, 370

⁵¹ Wakako Higuchi: The Japanisation Policy for the Chamorros of Guam, 1941-1944, In.: Journal of Pacific History 36, no.1 (June 2001).

⁵² <http://www.nmihumanities.org/section.asp?navID=9> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

⁵³ Conrad Totman - Japán története, Osiris, Budapest, 2006, 583

⁵⁴ Wakako Higuchi: The Japanisation Policy for the Chamorros of Guam, 1941-1944, In.: Journal of Pacific History 36, no.1 (June 2001).

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

SZABÓ Máté Csaba

Budapest, 2013.
6. évfolyam 4. szám

A Marina-szigetlánc amerikai visszafoglalása viszonylag későn, a Marshall-szigetek és Pápua-Új Guinea felszabadítása után, 1944 nyarán került sor. Először június 15. és július 9. között az Észak Mariana-szigetek birtoklásáért dűlt a csata (saipani csata), majd július 21-én megkezdődött Guam szigetének ostroma, mely augusztus 10-ig húzódott el. A saipani csata rendkívül sok áldozattal járt, különösen a fanatizált japán fél részéről, mivel a szigeteken élő japán civilek inkább a tömeges öngyilkosságot választották, hogy elkerüljék az amerikai fogságba kerülést.⁵⁵

A világháború alatt az Északi Mariana-szigetek ellenőrzését természetesen az azt elfoglaló Egyesült Államok látta el, ám a háborút követően is a birtokában maradt, ugyanis az ENSZ Biztonsági Tanácsa 1947-ben az Észak Mariana-szigetek felügyeletét – együtt az összes korábbi népszövetségi japán C mandátumterülettel – gyámságnak az USA-ra bízta.⁵⁶ Az így létrejött területet (*Trust Territory of the Pacific Islands*) az Egyesült Államok hadászati fontosságúnak minősítette, így az itt végzett igazgatási-fejlesztési tevékenységről nem az ENSZ Gyámsági Tanácsnak, hanem a Biztonsági Tanácsnak számolt be.⁵⁷ A Trust Territory of the Pacific Islands kezdetben a Department of Navy igazgatta Hawaii-ról, majd Guamról, végül 1951-ben e tevékenység átkerült a Department of the Interior-hoz Saipanra.⁵⁸

Az ötvenes években és a hatvanas évek elején a helyi közösség – mely néhány ezer csamorróból állt – legfőbb politikai törekvége a Guammal való egység visszaállítása volt. 1962-ig a Mariana-szigeteket csak a helyi őslakosok és a fegyveres erők látogathatták, mások csak előzetes engedély birtokában, ám ennek a korlátozásnak a feloldása jelentős társadalmi-gazdasági változásokat eredményezett a szigetek életében. A hatvanas évek második felétől, részben az egyesülés guami oldalról való elutasítása miatt (1969), részben pedig a növekvő bevándorlás eredményezte társadalmi változások folytán, módosultak a sziget jövőjével kapcsolatos elképzelések is.⁵⁹

Az Egyesült Államok a hatvanas évektől jelentősen növelte a szigeteknek nyújtott gazdasági segítségét, melyet az a félelem motivált, hogy a vele esetlegesen szembeforduló szigetlakók függetlenségi törekvéseikkel veszélyeztetnék hosszú távú stratégiai érdekeit.⁶⁰ Részben az ide irányuló dollármilliók, részben az amerikai állampolgárság ígérete meggyőzte a szigetlakókat az Egyesült Államokhoz való tartozás előnyeiről, így a 1972 decemberében megindulhattak a tárgyalások az Trust Territory of the Pacific Islands felbontásáról és Észak Mariana-szigeteki Közösség létrehozataláról.⁶¹ Ugyanakkor a gyámsági terület többi tagja nem kívánt élni az Egyesült Államokba való integrálódás lehetőségével, de mivel a teljes önállóság és függetlenség nem lett volna előnyös számukra, ezért a szabad társulás formáját kezdeményezték. E szerződések, melyeket helyi népszavazás erősített meg, biztosította az Egyesült Államok számára a katonai jelenlétet a térségben, egyúttal biztosította a függetlenséget is a szigeteknek.

A státusz kérdéséről kidolgozott javaslatról az Észak Mariana-szigeteken 1975-ben népszavazást tartottak, melyen a választók 78%-a támogatta a kidolgozott javaslatot, mely megteremti az Észak Mariana-szigeteki Közösséget (*Commonwealth of the Northern Mariana Islands*).⁶² 1976-ban a Kongresszus elfogadta a Közösséget megalapító szerződést (*Covenant to Establish a Commonwealth of the Northern Mariana Islands*) ezzel létrejöhetett a politikai unió a két terület között, melyben a szigetekre kiterjed az Egyesült Államok szuverenitása, ugyanakkor több szövetségi jogszabály tekintetében kivételeket tettek.⁶³ A következő lépés a szigetek alkotmányának elkészítése volt. E dokumentumot, az alkotmányozó gyűlés 1976-ra szövegezte meg, és 1977. március 6-án népszavazás fogadta el – mai formáját több al-

⁵⁵ John Keegan: A második világháború, Európa Kiadó, Budapest 2003, 517-518

⁵⁶ United Nations Security Council Resolution 21: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/21%281947%29 - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

⁵⁷ Kovács Péter: Nemzetközi Közjog, Osiris, Budapest, 2006, 217

⁵⁸ <http://libweb.hawaii.edu/digicoll/ttp/tpi.html> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

⁵⁹ <http://www.nmihumanities.org/section.asp?navID=9> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

⁶⁰ Allen P. Stayman: U.S. territorial policy: Trends and Current Challenges, East-West Center, Honolulu 2009, 8

⁶¹ <http://www.nmihumanities.org/section.asp?navID=9> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

⁶² <http://www.cnmilaw.org/cnmicovenant.html> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

⁶³ Public Law 94-241: *Covenant to Establish a Commonwealth of the Northern Mariana Islands* <http://uscodebeta.house.gov/statutes/1976/1976-094-0241.pdf> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

SZABÓ Máté Csaba

Budapest, 2013.
6. évfolyam 4. szám

kormány-kiegészítés után nyerte el.⁶⁴ Az Észak Mariana-szigetek alkotmánya – akárcsak a többi szigetterület alkotmánya – garantálja a szigetek belső önkormányzatát és a polgárok alapvető jogait, elválasztja a hatalmi ágakat, létrehozza a választott kormányzó és a kétkamarás törvényhozó testületet, továbbá a washingtoni delegált intézményét.

A Közösség létrehozataláról szóló egyezmény valamennyi rendelkezése ugyanakkor csak 1986. november 4-től hatályos, ekkorra sikerült megállapodni a gyámsági terület többi tagjával is (Marshall-szigetek, Palau, Mikronéziai Szövetségi Államok) a szabad társulási szerződések létrehozataláról, egyben a gyámsági terület felszámolásáról.⁶⁵ Ezzel az Észak Mariana-szigetek lakosai amerikai állampolgárok lettek.⁶⁶

Mivel a Közösséget létrehozó megállapodás értelmében a szigetek kívül vannak az Egyesült Államok szövetségi vámterületén, továbbá e helyütt nem kell a szövetségi jövedelemadót fizetni, így az elmúlt évtizedekben jelentős fejlődésnek indult a helyi gazdaság. A sziget húzóágazata a japán látogatókra alapozott turizmus, illetve a textilipar – ez utóbbi felfutását az tette lehetővé, hogy a szigeten nemcsak olcsóbb a munkaerő és lazább a munkaügyi szabályozás, mint az Egyesült Államokban, de mégis USA területnek számít.⁶⁷ Mindezek ellenére a sziget jelentős pénzügyi támogatást kap Washingtonból, melynek mértékét az alapító szerződésben rögzítették.⁶⁸ A szigetek lakossága a 2010-es népszámlálás szerint 53.883 fő, ám ebből csak 30.700 rendelkezik amerikai állampolgársággal, a lakosság számottevő része tehát bevándorló.⁶⁹

A MARIANA-SZIGETEK ÉS GUAM KATONAI JELENTŐSLÉGE

Az Egyesült Államok számára a XIX. század második felében a Karib-térség mellett, a kínai, illetve a távol-keleti kereskedelem vált kiemelten fontossá, a célból, hogy piacot biztosíthassanak az amerikai áruknak.⁷⁰ Mivel azonban Kínát a század végére az európai nagyhatalmak befolyási övezetekre osztották, így az Egyesült Államok számára nem maradt más, mint követelni a nyitott kapuk elvét, vagyis egyenlő kereskedelmi jogokat minden Kínával üzletelő állam számára.⁷¹ Ahhoz hogy a Kínával folytatott kereskedelem biztonságos és eredményes legyen, az odavezető út stratégiai pontjainak az ellenőrzésére kezdett törekedni.

A csendes-óceáni terjeszkedés folyamatának az egyik első lépése, az 1867 óta amerikai fennhatóság alatt lévő Midway-atollon szenelő állomás létesítése volt 1869-ben.⁷² Szintén 1867-ben került az Egyesült Államok birtokába Alaszka és a hozzá tartozó közel 2.000 km hosszan elhelyezkedő Aleut szigetlánc, melyekről a Csendes-óceán északi medencéjét lehet ellenőrizni. 1887-ben kizárólagos jogokat szerzett az USA Hawaii-on, és 1898-ra annektálták a szigeteket, így az óceán keleti részét is felügyelhetette. 1899-re az apró Wake atoll is amerikai felségterület lesz, és ezeket a szerzeményeket tette teljessé az Párizs Békeszerződés.

Az 1900-ra megvalósult a csendes-óceáni térség gyarmati felosztása, melynek eredményeképpen Óceánia középső és északnyugati térségében az USA, az északkeleti részen Japán érdekei érvényesültek, a déli csendes-óceáni szigetek

⁶⁴ <http://www.cnmilaw.org/cnmiconstitution.html> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

⁶⁵ Allen P. Stayman: U.S. territorial policy: Trends and Current Challenges, East-West Center, Honolulu 2009, 8

⁶⁶ Secretariat of the Pacific Community Commonwealth of the Northern Mariana Islands - Country Profile, Secretariat of the Pacific Community, 2009

⁶⁷ <http://www.archives.gov/federal-register/codification/proclamations/05564.html> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

⁶⁸ <http://www.spc.int/sppu/images/countryprofiles/cnmi%20country%20profile%20final.pdf> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

⁶⁹ <http://www.cnmilaw.org/article7.html> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

⁷⁰ CNMI 2010 Census, Table 1-5. Citizenship, Year of Entry, and Sex by Ethnic Origin or Race: 2010

[http://www2.census.gov/census_2010/10-](http://www2.census.gov/census_2010/10-Island Areas Detailed Cross Tabulations/CNMI/CNMI 2010 Census Detailed Crosstabulations Part1_v3.xlsx)

[Island Areas Detailed Cross Tabulations/CNMI/CNMI 2010 Census Detailed Crosstabulations Part1_v3.xlsx](http://www2.census.gov/census_2010/10-Island Areas Detailed Cross Tabulations/CNMI/CNMI 2010 Census Detailed Crosstabulations Part1_v3.xlsx) - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

⁷¹ Charles Sellers-Henry May-Neil R. McMillen: Az Egyesült Államok története, Maecenas, Budapest, 1995, 254

⁷² Vadász Sándor (szerk.): 19. Századi egyetemes történelem 1789-1914 Korona, Budapest, 2005, 70

⁷³ United States Government Accountability Office: U.S. Insular Areas: Application of the U.S. Constitution, 1997, 61, GAO/OGC-98-5 <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/GAOREPORTS-OGC-98-5/pdf/GAOREPORTS-OGC-98-5.pdf> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

SZABÓ Máté Csaba

Budapest, 2013.
6. évfolyam 4. szám

pedig brit birtokok lettek, leszámítva Francia Polinéziát, Új-Kaledóniát, és a Társaság-szigeteket, emellett egy jelentős német gyarmati terület is kialakult Új-Guineától északra, a Mariana szigetekig.⁷³

Az Egyesült Államok tehát, az északi Csendes-óceán hozzá közel eső, középső és északnyugati részén, a legtöbb szigetet és lehetséges szárazulatot birtokába vette, egészen Ázsiáig, a Fülöp-szigetekig. Ez tulajdonképpen egy haditengerészeti védelmi rendszert is jelentett, mely táviró- és szenelő állomásokból állt. 1902-re kiépült a Transzpacifikus Táviró Kábelrendszer, melynek állomásai között éppen e szigetek is szerepeltek: San Francisco, Hawaii, Midway, Guam, Tokió vagy Fülöp-szigetek és Sanghaj.⁷⁴ Érdekességképpen megjegyzendő, az Mariana szigetlánc napjainkban is fontos csomópontja az internet működését biztosító ménytengeri optikai kábeleknek.⁷⁵

Az elhelyezkedéséből adódik, hogy aki az apró Guamot birtokolja, az ellenőrizheti a Csendes-óceán nyugati medencéjében a tengeri és légi utakat Kínából Hawaii-ig, Délkelet-Ázsiától Japánig. Ezek a geopolitikai faktorok teszik Guamot hasonlóvá olyan stratégiaileg értékes apró szigetekhez, mint Málta vagy Szingapúr.⁷⁶ Egy orosz hadtörténész a „Csendes-óceán Gibraltarja” nevet adta a szigetnek, ezzel is jelezve jelentőségét.⁷⁷

A Csendes-óceán nyugati medencéjében fekvő Guam stratégiai jelentősége elhelyezkedéséből fakad. Hawaii és Ázsia között kb. 5000 mérföldes kelet-nyugati, illetve a Japánt és Pápua-Új Guineával összekötő 3000 mérföldes észak-déli tengelyen egyedül Guam rendelkezik természetesen védett kikötővel (Apra Harbor), és csak ezen a szigeten van elég földterület, hogy több, hosszabb repülőteret lehessen kialakítani, így ideális helyszín kommunikációs, haditengerészeti és katonai létesítmények, logisztikai bázisok számára.⁷⁸

A csendes-óceáni szigetek jelentőségét a felemelkedő japán birodalom is felismerte, és saját védelme érdekében az első világháborút követően Németországtól megszerezte a Marshall-, Karolina-, Északi Mariana-szigeteket, ezzel az Egyenlítő lett a kiterjesztett Ausztrál-Ázsiát az új, közép csendes-óceáni japán birodalomtól elválasztó határvonal. Ezekkel a Mikronéziai szigetekkel Japán egyfelől egy mélyen tagolt stratégiai gátat létesített, másfelől fenyegetni tudta az amerikai birtokokat.⁷⁹ A pacifikus stratégiai vetélkedést csak ideig-óráig mérsékelte az 1921-22-ben megrendezett Washingtoni Tengerészeti Konferencia, mely meghatározta különböző hajótípusok szerint az egyes országok által birtokolható maximumot.⁸⁰ Erre az egyezményre való hivatkozással, továbbá a nagy gazdasági világválság következményei miatt, a washingtoni politikusok eltekintettek Guam megerősítésétől, hiába szorgalmazta azt a Haditengerészet.⁸¹

Guam jelentőségét mutatja, hogy a második világháborút megelőzően az Egyesült Államok a tengeri stratégiák kidolgozása során, egy Japán elleni háború esetére készített Narancssárga Tervben is nagyban épített a szigetek helyzetére, ugyanakkor számolva azzal, hogy az egy nyilvánvaló célpont lesz támadás esetén.⁸² Ezt helyesen látták, mivel alig egy nappal a Pearl Harbor elleni támadást követően megindult a sziget ellen a japán invázió, és a gyengén védett sziget 1941. december 1-én megadta magát. December 23-án Wake atoll is elesett, noha az egyes vélemények szerint védhető lett volna.⁸³

Ha a második világháború csendes-óceáni hadszínterének hadtörténetétől el is tekintünk, azt fontos megjegyezni, hogy míg korábban a tengeri hadászatot elsősorban a csatahajók dominálták, a második világháborúban a csendes-óceáni hadszíntéren a repülőgép hordozók jelentősége vált kulcsfontosságúvá.⁸⁴ Lényeges geopolitikai körülmény, hogy

⁷³ Vadász Sándor (szerk.): 19. Századi egyetemes történelem 1789-1914 Korona 2005, 808

⁷⁴ <http://www.atlantic-cable.com/CableCos/ComPacCable/index.htm> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

⁷⁵ <http://www.iscpc.org/> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

⁷⁶ Robert F. Rogers: *Destiny's Landfall: A History of Guam*. Honolulu: University of Hawai'i Press, 1995.

⁷⁷ Robert F. Rogers: *Guam's quest for political identity*, In: *Pacific Studies*, Vol. 12, No. 1. (1988) 52

⁷⁸ Robert F. Rogers: *Guam's quest for political identity*, In: *Pacific Studies*, Vol. 12, No. 1. (1988) 51

⁷⁹ John Keegan: *A háborús felderítés*, Európa Kiadó, Budapest 2005, 370

⁸⁰ Magyarics Tamás: *Az Egyesült Államok külpolitikájának története*, Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2000, 165

⁸¹ Robert F. Rogers: *Destiny's Landfall: A History of Guam*. Honolulu: University of Hawai'i Press, 1995.

⁸² John Keegan: *A tengeri hadviselés története*, Corvina, Budapest, 1998, 166

⁸³ John Keegan: *A tengeri hadviselés története*, Corvina, Budapest, 1998, 172

⁸⁴ John Keegan: *A tengeri hadviselés története*, Corvina, Budapest, 1998, 204

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

SZABÓ Máté Csaba

Budapest, 2013.
6. évfolyam 4. szám

a Csendes-óceán Hawaii-tól keletre eső része közel egységesen víz által borított terület, addig a nyugati medence kisebb-nagyobb szigetekkel bőségesen tarkított.⁸⁵

Ezzel párhuzamosan a szigeteken, atollokon lévő repülőterek (melyek korábban csak felderítési célokat szolgáltak), jelentősége is megnőtt az erőikvetítésben – így a szigeteket elkezdték „elsüllyeszthetetlen repülőgép hordozónak” nevezni. Ezt a Midwaynél vívott tengeri ütközet is bizonyította, melynek eredményeként az Egyesült Államok át tudta venni a kezdeményező szerepet a Csendes-óceánon.⁸⁶ A „szigetről-szigetre való ugrások” egyben azt is jelentették, hogy a légi erőt egyre közelebb lehetett tolni a japán szigetekhez.⁸⁷

A Marina-szigetlánc amerikai visszafoglalása viszonylag későn, a Marshall-szigetek és Pápua-Új Guinea felszabadítása után, 1944 nyarán került sor. Először június 15. és július 9. között az Észak Mariana-szigetek birtoklásáért dűlt a csata (saipani csata). Ennek egyik hadmozdulata volt a szigetektől keletre eső területen június 19-20-án lezajlott Filippínó tengeri csata, mely a szigetek elfoglalását volt hivatott fedezni, ugyanakkor rávilágított az amerikai fél mind haditechnikai, mind kiképzésbeli fölényére is (219 elveszített japán repülőgépre mindössze 29 amerikai veszteség jutott). Nem véletlenül nevezték e csatát a „nagy Mariana-szigeteki pulykavadászatnak”.⁸⁸

A szigetlánc északi tagjainak elfoglalása után július 21-én megkezdhetett Guam szigetének ostroma is, mely augusztus 10-ig húzódott el. A csata rendkívül sok áldozattal járt, különösen a fanatizált japán fél részéről, mivel a szigeteken élő japán civilek inkább a tömeges öngyilkosságot választották, hogy elkerüljék az amerikai fogságba kerülést.⁸⁹

Miután az amerikai haderő újra megszállta a Mariana-szigeteket, azokról már megnyílt az első lehetőség, hogy az új B-29-esekkel közvetlenül a japán szigetek bombázzák, így az ottani – nagyrészt japánok által épített – repülőterek lényeges szerepet kaptak.⁹⁰ Az Északi Mariana-szigetek egyikéről, Tinianról indult pusztító útjára 1945. augusztus 6-án és 9-én az Enola Gay...⁹¹

A világháború eredményeképpen az Egyesült Államok tovább erősíthette katonai jelenlétét a nyugat csendes-óceáni térségben, mivel az ENSZ Gyámügyi Tanácsa az Észak Mariana-szigetek felügyeletét az USA-ra bízta.

Mivel az 1944 évi csatákban a szigeteken lévő létesítmények jelentős része elpusztult, így az amerikai szuverenitás visszaállítása, illetve megalapozása után intenzív építkezés kezdődött, mindkét területen, civil és katonai téren egyaránt. Az amerikai fegyveres erők a sziget közel egyharmadát birtokba vették.

A világháborút követően hatalmas hadiipari beruházások kezdődtek: az újjáépített és kibővített kikötőt, Apra Harbort nukleáris tengeralattjárók fogadására is alkalmassá tették. Rögtön a sziget felszabadítása után lerakták az Andersen légi bázis alapjait, mely így még jelentős szerepet kaphatott a világháborúban.

A hidegháború folyamán az itt állomásozó haderők egyfelől általános elrettentésül szolgáltak a Szovjetunióval szemben, másfelől konkrét harci feladatokat is elláttak, mint a nagy hatótávolságú B-52 bombázók bázisa. Indultak a szigetről bombázók a koreai, majd a vietnámi háborúban, és ezekben a háborúban ide vonták vissza a pihenőre a harctéri alkatokat is.⁹²

Érdekes megemlíteni, hogy Nixon elnök éppen ezen az apró szigeten hirdette meg 1969-ben a vietnámi háborúra vonatkozó új doktrínát, az „háború vietnamizálását”, melynek lényege az volt, hogy az egyre népszerűtlenebb háborúból úgy próbál kilépni az Egyesült Államok, hogy egyfelől lehetőséget ad Saigonnak arra, hogy megálljon a saját lábán,

⁸⁵ Gruber László: Ausztrália, Óceánia és az Antarktisz természeti földrajza, Dialóg Campus Kiadó, 2003 119

⁸⁶ Magyarics Tamás: Az Egyesült Államok külpolitikájának története, Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2000 226

⁸⁷ Conrad Totman - Japán története, Osiris, Budapest, 2006, 594

⁸⁸ Charles Messinger: A háború évszázada, Alexandra, 1995, 253-254

⁸⁹ John Keegan: A második világháború, Európa Kiadó, Budapest 2003, 517-518

⁹⁰ John Keegan: A második világháború, Európa, Budapest 2003, 518

⁹¹ Fischer Ferenc: A kétpólusú világ, Dialóg-Campus Kiadó 2005, 64

⁹² Fischer Ferenc: A kétpólusú világ, Dialóg-Campus Kiadó 2005, 240

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

SZABÓ Máté Csaba

Budapest, 2013.
6. évfolyam 4. szám

miközben Hanoinak felkínálja a békés rendezés lehetőségét.⁹³ A sors fura fintora, hogy a dél-vietnámi rezsim bukása után, 1975-ben éppen ide kerültek először a dél-vietnámi menekültek is.

A második világháború keserű tapasztalata nagyon komolyan megerősítette Guam lakóinak kötődését az Egyesült Államokhoz, mely abban is tetten érhető, hogy államok és területek között itt a legsikeresebb és legmagasabb a fegyveres erők toborzási aránya.⁹⁴ A szigetlakók között sokan nem katonaként, hanem civilként kapcsolódnak a fegyveres erőkhöz, mint alkalmazottak vagy szerződéses vállalkozók.

A guami Nemzeti Gárda 1981-ben alakult meg, napjainkban kb. 1700 fő alkotja, akik számos gyakorlatban, illetve természeti katasztrófában bizonyították alkalmasságukat.⁹⁵ Guamon ma két nagyobb katonai létesítmény van: az Apra Narval Base és az Andersen Air Force Base. Ezeket – a Brit Indiai Óceáni Területen fekvő Diego Garcia bázissal együtt – a csendes-óceáni, illetve délkelet-ázsiai régió biztonságáért felelős kulcsfontosságú katonai támaszpontként tartják számon.⁹⁶

A hidegháborús hadszínterekről egy nagyarányú átrendeződés indult meg a csendes-óceáni színtérré. Így Guam stratégiai helyzete a kilencvenes évektől is változatlanul megmaradt, mivel tökéletes hozzáférést nyújt az Egyesült Államoknak a Japántól Indonéziáig terjedő területen, és mivel USA-terület, semmilyen nemzetközi szerződés nem korlátozhatja az itt állomásozó csapatokat. Miután 1992-től a Fülöp-szigeteki amerikai bázisokat felszámolták, továbbá az iraki és afganisztáni háborúval, Kína megnövekedett világpolitikai szerepével, legutóbb pedig a Koreai-félszigeten kibontakozó konfliktussal Guam jelentősége még tovább növekedett.

Guam katonapolitikai helyzetének jelenlegi legfontosabb kérdésének megértéséhez egy rövid kitérőt kell tenni Japánba. 1995-ben a japán Okinawa szigetén lévő Futenma Air Base-en állomásozó amerikai tengerészgyalogosok csoportosan megerőszakoltak egy 12 éves iskolás lányt, ami elemi erejű tiltakozási hullámot váltott ki a szigetországban. Az incidens után a helyi nyomás akkora volt a japán kormányon, hogy az kezdeményezte az amerikai katonai jelenlét felszámolását, de legalább is csökkentését Japánban. Mivel ez az amerikai stratégia szempontjából elképzelhetetlen lett volna – és szembe is menne az 1960-ban kötött Japán–Amerikai védelmi szerződéssel (*Treaty of Mutual Cooperation and Security between the United States and Japan*⁹⁷) ezért kompromisszumos megoldásra kezdek törekedni a felek. Hosszas tárgyalások után 2006-ra sikerült megegyezni a japán kormánnyal – a megegyezésben az USA vállalta, hogy az Okinawai Futenma Bázist felszámolják, az ott állomásozó haditengerészek közül kb. 8600-at pedig Guamra helyeznek.⁹⁸ Guam mellett nem csak stratégiai helyzete szólt, de az a körülmény is, hogy alkotmányos helyzete miatt korlátozottak az itt lakók jogai: nem szavazhatnak az elnökre, a törvényhozásban mindössze egy szavazati joggal nem rendelkező delegáltat küldhet és a Kongresszus felülbíráhatja minden helyi jogszabályt.

E döntéssel az elmúlt évtizedek egyik legnagyobb hatású katonai létesítmény fejlesztése körvonalazódott Guam szigetén, így ennek kapcsán érdemes megvizsgálni, milyen következményekkel jár ez egy közösségben, és mit jelent egy katonai bázis a helyi lakosság számára.

Kezdetben a lakosság nem fogadta ellenségesen a terveket, mivel attól munkahelyeket, és a sziget gazdaságának fejlődését várta. Azonban 2009-ban a Department of Defense és a Joint Guam Program Office kiadta a tervezett létesítmények részletes terveit, és annak hatásait elemző *Draft Environmental Impact Statementet* (DEIS), mely pontos ada-

⁹³ Fischer Ferenc: A kétpólusú világ, Dialóg-Campus Kiadó 2005, 268 és 259

⁹⁴ Az is tény, hogy amennyiben államokra és területekre vetítjük a katonai veszteségeket, az elmúlt évtized konfliktusaiban elesettek száma Guamon a legmagasabb

<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/01/26/AR2008012602050.html> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

⁹⁵ <http://gu.ng.mil/History/default.aspx> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

⁹⁶ Shirley A. Kan - Guam: U.S. Defense Deployments Congressional Research Service 2013

<http://www.fas.org/sqp/crs/row/RS22570.pdf> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

⁹⁷ <http://www.state.gov/documents/organization/163490.pdf> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

⁹⁸ <http://www.defense.gov/news/newsarticle.aspx?id=15356> és

<http://www.mofa.go.jp/region/n-america/us/security/scc/doc0605.html> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

SZABÓ Máté Csaba

Budapest, 2013.
6. évfolyam 4. szám

tokkal szolgált arról, mi vár a szigetre. Majd a szigetlakók észrevételei és tiltakozásai nyomán született meg a végső tervdokumentáció, az *Environmental Impact Statement* 2010-ben.⁹⁹

A kezdeti terv 8000 tengerészgyalogos, és további 1000, a hadsereghez (Army) tartozó katona áttelepítését tartalmazta, továbbá számukra bázis, kiképzőközpont és lőtér létesítését.¹⁰⁰ A terv a légierő számára az Andersen légi bázis további bővítését irányozza elő, mely a későbbiekben B1, B2 és B52-es bombázók, továbbá drónok számára is állandó állomás- és irányítóhelyként is szolgálna a támaszpont. Mindezt kifutópályák, hangárok, helikopterállások, üzemanyag és lőszerátvitelre alkalmas raktárak, bunkerek és depók, továbbá irányító-központ és az egész sziget védelméért felelős rakétavédelmi rendszer teszi teljessé¹⁰¹

A Haditengerészet az Apra haditengerészeti bázis további bővítésével számol, hogy a jelenlegi három nukleáris tengeralattjáró mellett további háromnak biztosítson kikötőt. Ugyanitt egy repülőgép-hordozó számára is alkalmas kikötőt is szándékoznak építeni.¹⁰²

További kommunikációs és jelentős infrastrukturális fejlesztések is tervbe lettek véve.¹⁰³ A guami erők egy korábbi főparancsnoka így jellemezte a sziget helyzetét: „*Guam has emerged from backwater status to the center of the radar screen. This is rapidly becoming a focus for logistics, for strategic planning*”.¹⁰⁴

Hogy mindez vélhetően milyen következményekkel járna a szigeten, és milyen problémák merülnek föl, azt érdemes csoportosítva áttekinteni:

Demográfiai hatások: A dokumentum a 8000 tengerészgyalogoson túl tekintetbe veszi velük élő családtagjaikat, továbbá az építkezéseket végző vendégmunkásokat, alvállalkozókat, az új katonai létesítmények alkalmazottait – összesen kb. 80.000 új szigetlakó megjelenésével számol a terv. A sziget jelenlegi 160.000 népességéhez képest ez mintegy 50%-os létszámnövekedést jelentene. Bár a hadsereg szerint az építkezésben közreműködő vendégmunkások csak időlegesen jelennének meg a szigeten, szakértők utalnak arra, hogy Guam népességét eddig is a *nem-hazatérő* vendégmunkások szaporították. A hadsereg az újonnan érkezetteknek csak egy részére biztosít szolgáltatásokat, a bevándorlók nagyobb része a bázison kívülre kerülne.

Ez az embertömeg sokkhatást gyakorolna a sziget infrastruktúrájára, mely a jelenlegi lakosságot is nehezen tudja kiszolgálni. A helyi egészségügyi intézmények jelenleg is túlterheltek, csak a víz- és csatornarendszer felújítása és bővítése 550 millió dollárt igényelne. Ennek hiányában jelentős vízhiány és az elégtelen csatornázás miatt közegészségügyi problémák várhatóak, sőt a vízhiány miatt a tűzoltás is veszélybe kerülhet.¹⁰⁵ A további szükséges infrastrukturális beruházásokat a Guam Economic Development Authority 1 milliárd, a kormányzó inkább 2-3 milliárd dollárra becsülte.¹⁰⁶

Gazdasági hatások: a beruházás bejelentésekor – melynek összköltségét 10-15 milliárd dollárra becsülte a Védelmi Minisztérium – többen remélték, hogy az jelentős gazdasági fejlődést fog a szigeten eredményezni, így jelentős társadalmi támogatottsága volt.¹⁰⁷ Ám ahogy egyre több és több részlet került nyilvánosságra, úgy kezdtek a sokasodni a

⁹⁹ <http://guambuildupeis.us/documents> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹⁰⁰ http://guambuildupeis.us/documents/final/volume_2/Volume_2_Marine%20Corps%20Relocation_Guam.pdf - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹⁰¹ http://guambuildupeis.us/documents/final/volume_5/Volume_5_Army_Air_and_Missile_Defense_Task.pdf - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹⁰² http://guambuildupeis.us/documents/final/volume_4/Volume_4_Aircraft_Carrier_Berthing.pdf - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹⁰³ http://guambuildupeis.us/documents/final/volume_6/Volume_6_Related%20Actions.pdf - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹⁰⁴ James Brooke: Guam: What the Pentagon Forgets it Already Has, New York Times, April 7, 2004

<http://decolonizeguam.blogspot.hu/2007/03/guam-what-pentagon-forgets-it-already.html> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹⁰⁵ Blaine Harden: On Guam, planned Marine base raises anger, infrastructure concerns Washington Post, March 22, 2010

<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/03/21/AR2010032101025.html> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹⁰⁶ Lisa Linda Natividad and Gwyn Kirk: Fortress Guam: Resistance to US Military Mega-Buildup The Asia-Pacific Journal, 19-1-10, May 10, 2010.

¹⁰⁷ First Hawaiian Bank Economic Forecasts: 2006-2007 - Guam Outlook Brighter than in Several Years -

<https://www.fhb.com/en/assets/File/Marketing/EconForecastGuam06.pdf> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

SZABÓ Máté Csaba

Budapest, 2013.
6. évfolyam 4. szám

szkeptikus hangok. Az a tény, hogy jelentős számú, az építési munkálatokban részvevő vendégmunkással számol a terv, jelzi azt is, hogy kevésbé számítanak a szigeten lévő munkaerőre. A felmérések szerint kevés olyan vállalkozás létezik helyben, mellyel hosszú távon is számolhatnak a fegyveres erők. További probléma, hogy az ide érkező tengerészgyalogosok és családjaik, valamint a katonai létesítmények szerződéses dolgozói keresetüket jellemzően a bázisok zárt területén belül létesített kereskedelmi egységekben költik el, így azok hasznából sem részesülhetnek a szigetlakók. A vendégmunkások a tapasztalatok szerint nem költik el helyben a megkeresett pénzt, hanem jellemzően hazautalják.

Előre látható az is, hogy a szigetlakóknak az építkezési folyamat következtében számos mindennapi nehézséggel kell szembenéznük, komoly zaj- és porszennyezés, közlekedési nehézségek, és emelkedő ingatlan- és bérleti árak (a nagyszámú piaci igény megjelenése által generált hatások folytán). Ezt csak tetőzik az olyan potenciális civilizációs problémák, mint a kimenős katonai személyzet okozta bűnözés és a rájuk épülő prostitúció.¹⁰⁸ Mindezek azt eredményezhetik, hogy a beruházás előnyeiből és hasznából nem részesülnek a sziget lakosai, ám az azzal járó hátrányokat és nehézségeket viszont túmniuk kell.

Környezeti hatások: Az építkezés számos környezeti hatással jár együtt. A hadsereg a jelenleg is birtokában lévő fölterületeken túl további 2,200 acre (kb. 900 hektár) köz- és magántulajdonú földet kíván használatba venni. Nem világos, hogy ez bérletet, vételt esetleg kisajátítást jelent, és milyen lehetőségeik vannak az érintett ingatlantulajdonosoknak. A birtokba venni kívánt területen fekszenek az egyik legősibb csamorró falu, Pagat romjai, melynek helyén lőteret kívánnak kialakítani.¹⁰⁹ A falu elpusztításának gondolata, mely különösen nagy jelentőségű a csamorró kultúra szempontjából, hatalmas felzúdulást váltott ki a szigeten.¹¹⁰ Az építkezés több helyütt az itt élő flóra és fauna pusztításával jár együtt, szélsőséges esetben jelenlegi őserdős területeket kíván a hadsereg lebetonozni.¹¹¹

A haditengerészeti potenciál növelésének a kulcseleme egy repülőgép-hordozó kikötésére alkalmas horgonyzóhely kialakítása Apra Harbor-ban, mely megközelítőleg 70 acre (kb. 30 hektár) élő korallzátony elpusztításával járna. A biztonságos hajózáshoz szükséges a tengerfenék kikotrása, ám az ezáltal okozott ökológia katasztrófát még az Environmental Protection Agency szövetségi szerv is elfogadhatatlannak nevezte.¹¹² Szakértők hozzátézik, hogy a tengerfenék kotrása még ott is jelentős károkat okozhat, ahol nincsenek korallzátonyok, ugyanis a kikötő környéki tengerfenék rendkívül szennyezett üledékeket, többek között nehézfémeket (réz, higany, nikkel, ólom, ón és a cink) tartalmaz.¹¹³ Ennek oka egyfelől a világháború alatti és utáni környezetromló haditengerészeti gyakorlatok, továbbá az, hogy a csendes-óceáni kísérleti atomrobbantások helyszínének közelében járt sugárszennyezést szenvedett hadihajókat itt tisztították meg.¹¹⁴ A mára leülepedett anyagok felkavarása ugyanakkor szintén súlyos környezeti károkat okozhat, a tengeráramlások következményeképpen kikötőtől távolabb eső területeken is.¹¹⁵ Mindez – a pénzben meg nem határozható környezetpusztításon túl – a sziget turizmusát is veszélybe sodorhatja. A korallokon élő ökoszisztémák pusztítá-

¹⁰⁸ LisaLinda Natividad and Gwyn Kirk: Fortress Guam: Resistance to US Military Mega-Buildup The Asia-Pacific Journal, 19-1-10, May 10, 2010.

¹⁰⁹ <http://savepagatvillage.org/> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹¹⁰ E munka megírása után érkezett hírek szerint, úgy tűnik, a helyi ellenállás miatt a hadsereg letett a Pagat helyén kialakítandó lőteréről. <http://governor.guam.gov/2013/09/12/breaking-news-military-buildup-moves-forward-pagat/> - Hozzáférés dátuma: 2013. szeptember 29.

¹¹¹ Koohan Paik: Living at the 'Tip of the Spear', The Nation, 2010. április 15.

<http://www.thenation.com/article/living-tip-spear#> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹¹² EPA comments on the Draft Environmental Impact Statement (DEIS) for the Guam and CNMI Military Relocation

<http://www.epa.gov/region9/nepa/letters/Guam-CNMI-Military-Reloc-DEIS.pdf> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹¹³ Gary R.W. Denton, et al.: Heavy Metals, PCBs, and PAHs in Marine Organisms From Four Harbor Locations on Guam, Water and Environmental Research Institute of the Western Pacific University of Guam 1999, 16

<http://www.weriguam.org/docs/reports/87.pdf> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹¹⁴ Koohan Paik: Living at the 'Tip of the Spear', The Nation, 2010. április 15.

<http://www.thenation.com/article/living-tip-spear#> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹¹⁵ T. E. Marler - A. Moore: Military Threats to Terrestrial Resources Not Restricted to Wartime: A Case Study from Guam. Western Pacific Tropical Research Center, UOG. Journal of Environmental Science and Engineering, 5, 2011 1198-1214.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

SZABÓ Máté Csaba

Budapest, 2013.
6. évfolyam 4. szám

sáért nem először kritizálják a Haditengerészetet, mivel a hetvenes években, amikor a Brit Indiai Óceáni Területen létrehozták a Diego Garcia haditengerészeti támaszpontot, az is hatalmas környezet pusztítással járt.¹¹⁶

További kérdéskörként jelenik meg az évtizedeken keresztül a bázison tárolt veszélyes vegyi anyagok és veszélyes hulladékok tárolásának kérdése is, melyekre igen laza szabályozás vonatkozik a civil szektorhoz képest. A talajba beszivárgó anyagok hatása és az ebből fakadó egészségügyi károk és következmények egyelőre nem világosak, ám egy kutatás szerint azok között, akik régebb óta laknak Guamón – mint például a csamorrók – jelentősen magasabb a rákban elhunytak aránya, mint akár a később érkezett bevándorlók, vagy a kontinensen élő amerikaiak között.¹¹⁷ Igaz, a korábban szintén USA igazgatás alá tartozó Marshall-szigetek lakosait a legutóbbi kutatások szerint a korábban elismertnél jóval súlyosabb sugárterhelés érte a légköri atomrobbantások folytán.¹¹⁸

E katonai létesítményfejlesztés azonban nem korlátozódik Guamra, mivel a tervekben az Északi-Mariana-szigeteki Közösség is érintett. A guami katonai beruházásban az is szerepel, hogy az Andersen Air Force Base számára építsenek egy kiegészítő-eltérő repülőteret, Saipanon vagy Tinianon.¹¹⁹ Továbbá létesítsenek kiképzési célokat szolgáló lőteret Tinianon a tengerészgyalogosok számára.¹²⁰

Az Észak-Mariana-szigeteki Közösséget létrehozó egyezmény értelmében az Egyesült Államok legkevesebb 50 évre (további 50 éves opcióval) több területet is bérbe vesz a szigeteken.¹²¹ Ezek a területek a saipani Tanapag Harbor egy részét – amelyet a haditengerészet használ; az apró lakatlan Farallon de Medinilla sziget teljes egészét – amit a légierő bombázó lőteret használ, és a kb. 3000 lakosú Tinian sziget területének 70%-át jelentik. Ezek közül a tiniani terület a legvitatottabb, mivel ezt a második világháború óta nem használták védelmi célokra, és a sziget fejlesztésére tett ígéretek is papíron maradtak, noha a terület zárt és forgalomképtelen – így jelentősen gátolja a helyi gazdaság fejlődését.¹²² A Közösség politikusai éppen ezért ragaszkodnak ahhoz, hogy a kiegészítő repülőter helyszíne Tinianon legyen, ne a sűrűn lakott Saipanon.¹²³ A repülőter kérdésében még nem jutottak megállapodásra a felek, de az elmúlt időszakban ismét kiképzésre és gyakorlatozásra kezdték el használni a tiniani területet – ami jelentheti azt is, hogy a hadsereg viszszaér a szigetre – és talán az annak fejlesztésére vállalt évtizedes kötelezettségeit is teljesíti.¹²⁴

A beruházásnak a szigetre gyakorolt várható hatásait megismerve komoly kétségek fogalmazódtak meg Guam lakosaiban, és egyre több tiltakozásra is sor került, melyhez nem csak civil szervezetek és csamorró csoportok, de a helyi politikai elit tagjai is csatlakoztak. Köztük volt Madeleine Bordallo, a sziget washingtoni delegáltja is, aki korábban első sorban gazdasági okokból támogatta a katonai áttelepülést, ám a részletek megismerése után megváltoztatta véleményét.

¹¹⁶ http://www.ncdc.noaa.gov/paleo/outreach/coral/sor/sor_indian.html - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹¹⁷ Robert L Haddock, Rebecca J Talon, Helen JD Whippy: Ethnic Disparities in Cancer Mortality Among Residents of Guam, Asian Pacific Journal of Cancer Prevention, Vol. 7, 2006 411

http://apjcpcontrol.net/paper_file/issue_abs/Volume7_No3/Robert%20L%20Haddock.pdf - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹¹⁸ Tony de Brum: BRAVO and Today: US Nuclear Tests in the Marshall Islands

http://japanfocus.org/-Tony_de-Brum/1976 - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹¹⁹ <http://www.saipantribune.com/newsstory.aspx?newsID=139083> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹²⁰ http://guambuildupeis.us/documents/final/volume_3/Volume_3_Marine_%20Corps_Relocation-Training_on_Tinian.pdf - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹²¹ Section 802. (a) *The following property will be made available to the Government of the United States by lease to enable it to carry out its defense responsibilities:*

(1) on Tinian Island, approximately 17,799 acres (7,203 hectares) and the waters immediately adjacent thereto;

(2) on Saipan Island, approximately 177 acres (72 hectares) at Tanapag Harbor; and

(3) on Farallon de Medinilla Island, approximately 206 acres (83 hectares) encompassing the entire island, and the waters immediately adjacent thereto.

Covenant to Establish a Commonwealth of the Northern Mariana Islands Article 8: Property

<http://www.cnmilaw.org/article8.html> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹²² Haidee V. Eugenio: Northern Marianas asserts importance to US military

<http://www.islandsbusiness.com/2012/5/pacific-update/northern-marianas-asserts-importance-to-us-military/> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹²³ <http://www.saipantribune.com/newsstory.aspx?newsID=139083> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹²⁴ <http://www.islandsbusiness.com/2012/5/pacific-update/northern-marianas-asserts-importance-to-us-military/> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

SZABÓ Máté Csaba

Budapest, 2013.
6. évfolyam 4. szám

nyét. A környezetpusztítás miatt több környezetvédő csoport is felemelte a szavát.¹²⁵ Ugyan nyilvánvalóvá vált, hogy a sziget infrastrukturális helyzete jelenleg korlátozottan teszi csak lehetővé a beruházás végrehajtását, ennek ellenére Washingtonban az infrastrukturális fejlesztésekre vonatkozó kiadási tételeket takarékosági okból törölték.¹²⁶ A védelmi szférát érintő költségvetési megszorításként először – noha nem mondtak le róla – befagyasztották a katonai projektet.¹²⁷ Majd ezt követően csökkentették a szigetre telepítendő tengerészgyalogosok számát 5.000-re és elhalasztották az áttelepítés megvalósítását 2020-ra.¹²⁸

Guam továbbra is rendkívül jelentős szerepet tölt be az USA csendes-óceáni jelenléte szempontjából, a *Joint Region Marianas* felügyeli mind a haditengerészeti kikötőt,¹²⁹ mind az Andersen Légi bázist.¹³⁰ A haditengerészeti kikötő az alábbi harci egységeknek ad otthont: a 15 számú tengeralattjáró osztag (*Submarine Squadron 15's*), melyet a USS Houston (SSN 713); USS Buffalo (SSN 715), és a USS Oklahoma City (SSN 723) alkot.¹³¹ Ezek támogatását szolgálja a USS Frank Cable tengeralattjáró ellátóhajó,¹³² a *Helicopter Sea Combat Squadron Two Five*, mely nem csak harci, de kutató-mentő feladatokat is ellát a Parti Őrséggel együttműködve.¹³³ Ezt egészíti ki a *Military Sealift Command Ship Support Unit Guam*, mely elsősorban támogató mérnöki-logisztikai-orvosi segítséget nyújt a térségben állomásozó egységeknek.¹³⁴ Az Explosive Ordnance Disposal Mobile Unit Five nevéből adódóan hagyományos-, biológiai-, vegyi- és nukleáris robbanószerek telepítését és biztonságos eltávolítását végzi.¹³⁵ A Navy Munitions Command East Asia Division Unit Guam és a Naval Airborne Weapons Maintenance Unit One végzi a csendes-óceáni térség hadianyag és muníció tárolási feladatainak, és karbantartási munkák legnagyobb részét a haditengerészet és a haditengerészeti légi-erő számára.¹³⁶ A Naval Computer and Telecommunications Station biztosítja a flottaegységek közötti globális kommunikációs szolgáltatásokat.¹³⁷

A helyi Parti Őrség (Coast Guard Sector Guam) nemcsak Guam, de az Északi- Mariana -szigetek, Palau, és a Mikronéziai Szövetségi Államok térségében lát el rábízott kutatási-mentési és rendészeti feladatokat.¹³⁸

A Légierőt illetően, a Pacific Air Forces-t alkotó négy Számozott Légierő nevű magasabbegység (*Numbered Air Force*) közül, a Tizenharmadik Légierőhöz [*Thirteenth Air Force (AFPAC)*] tartozó Harminchatodik Repülőosztály (*36th Wing*) állomásozik az Andersen légi bázison.¹³⁹

Mindezek együttesen kb. 12.000 itt szolgáló katonát jelent, akik a családjaikkal a szigeten élel.¹⁴⁰ A katonai létesítményekért felelős, a *Joint Region Marianas*-t irányító parancsnok egy személyben Északi Mariana Szigetek, Palau, és a Mikronéziai Szövetségi Államok Védelmi képviselője (*Defense Representative*) is.¹⁴¹

¹²⁵ Meghan Heneghan: Dreading the Dredging: Military Buildup on Guam and Implications for Marine Biodiversity in Apra Harbor <http://blogs.scientificamerican.com/expeditions/2013/05/30/dreading-the-dredging-military-buildup-on-guam-and-implications-for-marine-biodiversity-in-apra-harbor/> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹²⁶ <http://guambuildupnews.com/Buildup-News-Politics/As-President-Obama-Prepares-to-Sign-NDAA-Senator-McCains-Objections-to-Guam-Military-Buildup-Are-Dwarfed-by-Long-Term-Defense-Budget-Decisions-Yet-to-Come.html> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹²⁷ <http://guambuildupnews.com/News-Analysis/President-Obama-Signs-National-Defense-Authorization-Act-Guam-Military-Buildup-Officially-on-Pause-for-2012.html> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹²⁸ Juliana Duran: Military Buildup's Environmental Takedown <http://blogs.scientificamerican.com/expeditions/2013/06/25/military-buildups-environmental-takedown/> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹²⁹ http://www.cnmc.navy.mil/regions/jrm/installations/navbase_guam.html - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹³⁰ <http://www.andersen.af.mil/> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹³¹ http://www.cnmc.navy.mil/regions/jrm/installations/navbase_guam/about/teant_commands.html - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹³² <http://www.cable.navy.mil/> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹³³ <http://www.hsc25.navy.mil/> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹³⁴ <http://www.msc.navy.mil/civmar/> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹³⁵ <http://www.eodmu5.navy.mil/> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹³⁶ http://www.cnmc.navy.mil/regions/jrm/installations/navbase_guam/about/teant_commands.html - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹³⁷ <http://www.public.navy.mil/fcc-c10f/nctsguam/Pages/Home.aspx> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹³⁸ <http://www.uscg.mil/d14/sectGuam/> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹³⁹ <http://www.andersen.af.mil/units/index.asp> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

A Csendes óceáni térségben ugyanakkor nem csökkent a feszültség, sőt az amerikai területek konkrét fenyegetést is kaptak, mikor 2013 márciusában Észak-Korea egy légicsapás célpontjaként nevezte meg a Guam szigetén lévő Andersen légi bázist.¹⁴² Ennek hatására a Department of Defense április 3-án bejelentette, hogy nagy magasságú rakétaelhárító-rendszert (*Terminal High Altitude Area Defense (THAAD)*) telepít a szigetre, az Észak-koreai fenyegetéssel szemben.¹⁴³

Összegezve elmondhatjuk, hogy a Mariana-szigeteknek kiemelkedő geopolitikai jelentőséget lehet tulajdonítani: ezek egyfelől az Egyesült Államok első védelmi vonalát képzik a Csendes-óceánon az Ázsiai hatalmakkal szemben. Másfelől, a szigetek lehetőséget adnak a távol keleti térség kontrollálására, az amerikai érdekeknek megfelelően: a vele szövetséges hatalmak (Japán, Kínai Köztársaság, Tajvan) melletti kiállításra, esetleg erő demonstrálására és az esetleges rivális államok (Kína vagy korábban a Szovjetunió) térségbeli törekvéseinek korlátozására.

A csendes-óceáni térségben lévő kisebb amerikai szigetek is ezt a feladatot segítik, mivel szárazföldi repülőteret biztosítanak a Csendes-óceán vízszivágyában: a Hawaii –Johnston-atoll–Midway-sziget–Wake-sziget–Guam tulajdonképpen egy Észak csendes-óceáni védelmi vonal állomásaiként és utánpótlási útvonalként is funkcionálnak.

Kulcsszavak: geopolitika, Csendes-óceán, Guam, Északi-Mariana-szigetek, amerikai fegyveres erők

Keywords: geopolitics, Pacific Ocean, Guam, Northern Mariana Islands, u.s. armed forces

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Felipe Fernández Armesto (szerk.): *The Times Atlasz - Felfedezések*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1993
- Egedy Gergely: *Nagy Britannia története*, Aula Kiadó Budapest, 1998
- Fischer Ferenc: *A kétpólusú világ*, Dialóg-Campus Kiadó 2005
- Gruber László: *Ausztrália, Óceánia és az Antarktisz természeti földrajza*, Dialóg Campus Kiadó, 2003
- John Keegan: *Az első világháború*, Európa Kiadó, Budapest 2010
- John Keegan: *A második világháború*, Európa Kiadó, Budapest 2003
- John Keegan: *A háborús felderítés*, Európa Kiadó, Budapest 2005
- John Keegan: *A tengeri hadviselés története*, Corvina, Budapest, 1998
- Kovács Péter: *Nemzetközi Közjog*, Osiris, Budapest, 2006
- Magyarics Tamás: *Az Egyesült Államok külpolitikájának története*, Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2000
- Németh István (szerk.): *20. századi Egyetemes történet II. – Európán kívüli országok*, Osiris, Budapest, 2006
- Németh István: *Németország története - Egységtől az egységig*, Aula Kiadó, Budapest, 2003

¹⁴⁰ http://www.militaryinstallations.dod.mil/MOS/f?p=MI:CONTENT:0::::P4_INST_ID,P4_TAB:3025,MU - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹⁴¹ <http://www.cnrc.navy.mil/regions/jrm/about.html> - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹⁴² Chloe Sang-Hung - Steven Erlanger: North Korea Threatens US Military Bases in Pacific. *New York Times*. 2013 március 21. http://www.nytimes.com/2013/03/22/world/asia/north-korea-threatens-us-military-bases-in-the-pacific.html?_r=0 - Hozzáférés dátuma: 2013. augusztus 5.

¹⁴³ Shirley A. Kan - Guam: U.S. Defense Deployments, Congressional Research Service, 2013, 2 <http://www.fas.org/sqp/crs/row/RS22570.pdf>

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

SZABÓ Máté Csaba

Budapest, 2013.
6. évfolyam 4. szám

- Charles Sellers-Henry May-Neil R. McMillen: Az Egyesült Államok története, Maecenas, 1995
- Semsey Viktória: Spanyolország és Latin Amerika 19-20. századi rövid története, Budapest, L'Harmattan, 2008
- Szilágyi Ágnes Judit: A spanyol gyarmatbirodalom, In.: Poór János (szerk.): A kora újkor története, Budapest, Osiris, 2009
- Conrad Totman: Japán története, Osiris, Budapest, 2006
- Vadász Sándor (szerk.): 19. Századi egyetemes történelem 1789-1914 Korona, Budapest, 2005
- Robert Aldrich: The Last Colonies, Cambridge University Press 1998, 40
- Hannah M. T. Gutierrez: Guam's Future Political Status: An Argument for Free Association with U.S. Citizenship, Asian-Pacific Law & Policy Journal 4, 2003
- Jon M. Van Dyke, Carmen D. Amore-Siah, and Gerald W. Berkeley-Coats, "Self-Determination for Non-self-governing Peoples and for Indigenous Peoples: The Cases of Guam and Hawai'i," University of Hawai'i Law Review 18, no. 2 1996
- Wakako Higuchi: The Japanisation Policy for the Chamorros of Guam, 1941-1944, In.: Journal of Pacific History 36, no.1 (June 2001).
- Shirley A. Kan - Guam: U.S. Defense Deployments Congressional Research Service 2013
- Arnold Leibowitz: Defining Status: A Comprehensive Analysis of United States Territorial Relations, Springer; 1989
- T. E. Marler - A. Moore: Military Threats to Terrestrial Resources Not Restricted to Wartime: A Case Study from Guam. Western Pacific Tropical Research Center, UOG. Journal of Environmental Science and Engineering, 5, 2011 1198-1214.
- Robert F. Rogers: Destiny's Landfall: A History of Guam. Honolulu: University of Hawai'i Press, 1995.
- Robert F. Rogers: Guam's quest for political identity, In: Pacific Studies, Vol. 12, No. 1. (1988) 55
- Jesse K Souki: The Forgotten Heroes: Reparations for Victims of Occupied Guam During WWII, Seattle Journal for Social Justice: 2012 Vol. 1: Iss. 3, Article 54
- Allen P. Stayman: U.S. territorial policy: Trends and Current Challenges, East-West Center, Honolulu 2009, 8
- United States Government Accountability Office: U.S. Insular Areas: Application of the U.S. Constitution, 1997, 61, GAO/OGC-98-5